

Отримано: 25 лютого 2014 р.

Прорецензовано: 12 березня 2014 р.

Прийнято до друку: 24 квітня 2014 р.

Olak Antoni. Ochrona informacji w instytucjach finansowych. Instytucje i podmioty finansowe realizujące ochronę informacji – zarys problematyki / Antoni Olak // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»: збірник наукових праць / ред. кол.: І. Д. Пасічник, О. І. Дем'янчук. – Острог: Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2014. – Випуск 25. – С. 186–193.

УДК 336.6

JEL Classification: G28

Antoni Olak,

Prof. nadzw. dr hab. Antoni OLAK, WSMiJO w Katowicach, Dziekan Wydziału Ekonomiczno-Inżynierskiego Ostrowiec Św., Katedra Bezpieczeństwa Narodowego

OCHRONA INFORMACJI W INSTYTUCJACH FINANSOWYCH. INSTYTUCJE I PODMIOTY FINANSOWE REALIZUJĄCE OCHRONĘ INFORMACJI – ZARYS PROBLEMATYKI

Issues relating to the protection of information were in Poland for many years underestimated by financial institutions, although the right to privacy was guaranteed in the European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms of 4 November 1950, the Convention has been ratified by Poland on 15 December 1992. In art. 8 of the said Convention refers to protecting the privacy of individuals: «Everyone has the right to respect for his private and family life, his home and his correspondence». One of the elements of privacy listed in this document and in the jurisprudence of the European Court of Human Rights is the financial and economic situation of the individual and legal entity. Within its framework are customer relations with financial institutions and hence the apparent need to protect information concerning these relations.

Keywords: Protection of information, the Convention, the ratification of financial institutions.

Антоні Олак,

*професор, доктор, Вища школа маркетингового управління і іноземних мов у Катовіце,
декан економіко-інженерного факультету*

Вища школа бізнесу і підприємництва у Островці Свєнтокишському, кафедра національної безпеки

ИНФОРМАЦИОННАЯ БЕЗОПАСКА У ФИНАНСОВИХ ИНСТИТУЦІЯХ. ФИНАНСОВІ УСТАНОВИ І СТРУКТУРИ, ЯКІ ЗАБЕЗПЕЧУЮТЬ ИНФОРМАЦІЙНУ БЕЗПЕКУ, – ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ

Питання, пов'язані з інформаційною безпекою, протягом довгого часу в Польщі були недооціненіми фінансовими інституціями, хоча право на конфіденційність гарантувалося Європейською конвенцією забезпечення прав людини та фундаментальних свобод від 4 квітня 1950 р., яка була ратифікована Польщею 15 грудня 1992 р. Стаття 8 згаданої Конвенції стосується захисту конфіденційності осіб: «Кожен має право на повагу до його приватного і сімейного життя, його домівки та кореспонденції». Одним із елементів конфіденційності, перерахованих у цьому документі та в юриспруденції Європейського Суду з прав людини, є фінансова та економічна ситуація фізичної та юридичної особи. У рамках цього також включені відносини споживачів з фінансовими інституціями, а отже, очевидно є необхідність захисту інформації стосовно цих відносин.

Ключові слова: захист інформації, Конвенція, ратифікація фінансових установ.

Антони Олак,

*профессор, доктор, Высшая школа маркетингового управления и иностранных языков в Катовице,
декан экономико-инженерного факультета*

Высшая школа бизнеса и предпринимательства в Островце Свентокишском, кафедра национальной безопасности

ИНФОРМАЦИОННАЯ БЕЗОПАСНОСТЬ В ФИНАНСОВЫХ ИНСТИТУТАХ. ФИНАНСОВЫЕ УЧРЕЖДЕНИЯ И СТРУКТУРЫ, ОБЕСПЕЧИВАЮЩИЕ ИНФОРМАЦИОННУЮ БЕЗОПАСНОСТЬ, – ОСНОВНЫЕ ПОНЯТИЯ

Вопросы, связанные с информационной безопасностью в течение долгого времени в Польше были недооцененными финансовыми институтами, хотя право на конфиденциальность гарантировалось Европейской конвенцией обеспечение прав человека и фундаментальных свобод от 4 апреля 1950 г., которая была ратифицирована Польшей 15 декабря 1992 г. Статья 8 упомянутой Конвенции касается защиты конфиденциальности лиц: «Каждый имеет право на уважение его личной и семейной жизни, его жилища и корреспонденции». Одним из элементов конфиденциальности, перечисленных в этом документе и в юриспруденции Европейского суда по правам человека, является финансовая и экономическая ситуация физического и юридического лица. В рамках этого также включены отношения потребителей с финансовыми институтами, а следовательно, очевидна необходимость защиты информации о данных отношениях.

Ключевые слова: защита информации, Конвенция, ратификация финансовых учреждений.

Wprowadzenie

Wprowadzając do tematyki ochrony informacji należy zwrócić uwagę, iż zagadnienia dotyczące ochrony informacji były w Polsce na przestrzeni wielu lat ogromnie bagatelizowane przez instytucje finansowe, mimo iż prawo do prywatności gwarantowane było w Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności z dnia 4 listopada 1950 r.

Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności ratyfikowana została przez Polskę 15 grudnia 1992 roku¹. W art. 8 wymienionej przez zemnie konwencji jest mowa o zapewnieniu ochrony prywatności osób: «Każdy ma prawo do poszanowania swojego życia prywatnego i rodzinnego, swojego mieszkania i swojej korespondencji».

Jednym z elementów prywatności wymienionych w tym dokumencie, a także w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka jest sytuacja finansowa i gospodarcza osoby fizycznej i prawnej. W jej ramach mieszczą się stosunki klienta z instytucjami finansowymi i stąd też wynika konieczność ochrony informacji dotyczących tych stosunków.

Ochrona informacji stanowi i podstawę swą czerpie z przepisów Konstytucji RP z 1997 roku² dotyczących życia prywatnego (art. 47 Konstytucji), prawa do zachowania tajemnicy informacji dotyczących własnej osoby (art. 51 Konstytucji), a także przepisów określających zasadę ochrony konstytucyjnych wolności i praw (art. 31 Konstytucji), ochrony tajemnicy komunikowania się oraz dostępu poszczególnych podmiotów do określonych informacji (art. 49 Konstytucji).

Według polskiego ustawodawstwa ograniczenie wolności człowieka i prawa dostępu do informacji może nastąpić jedynie w drodze ustawy. W przypadku naruszenia wolności i praw można ich dochodzić na drodze sądowej (art. 77 ust. 2 Konstytucji).

Przybliżenie kwestii ochrony informacji w instytucjach finansowych jest możliwe w oparciu o nakreślenie tematyki tajemnic występujących w poszczególnych jednostkach, w tym w bankach niepaństwowych oraz innych instytucjach finansowych.

Przykładem informacji chronionych przez przepisy ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 roku Prawo bankowe³ jest tajemnicą bankowa. Z pojęciem tym wiąże się konieczność określenia podmiotów zobowiązanych do zachowania tajemnicy bankowej, zakres informacji nią objętych, a także warunki ich ujawnienia.

W zakresie działania i kompetencji instytucji finansowych mówić można również o tajemnicy przedsiębiorstwa. Możliwe obszary naruszeń w praktyce działalności instytucji finansowej oraz instrumenty prawne związane z naruszeniem tajemnicy przedsiębiorstwa podlegać będą reżimom określonym w przepisach innych niż ustawa Prawo bankowe.

Oprócz zatem przywołanej ustawy Prawo bankowe, kluczowe znaczenie dla funkcjonowania rynku finansowego ma ustawa z dnia 21 lipca 2006 r. o nadzorze nad rynkiem finansowym⁴, ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o nadzorze nad rynkiem kapitałowym⁵, a także ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi⁶.

W rozdziale 2 ustawy z dnia 21 lipca 2006 r. o nadzorze nad rynkiem finansowym są zawarte informacje na temat organizacji nadzoru nad rynkiem finansowym. W zakresie rynku kapitałowego, który mieści się w pojęciu rynku finansowego, istotne znaczenie odgrywa regulacja ustawy z dnia 27 maja 2004 roku o funduszach inwestycyjnych⁷.

Usługom płatniczym dedykowana została natomiast ustawa z dnia 19 sierpnia 2011 roku o usługach płatniczych⁸, która po 7 października 2013 r. przejęła regulacje w zakresie ochrony danych i przepisów regulujących prawo do informacji z uchylonej ustawy o elektronicznych instrumentach płatniczych⁹.

Elementem istotnym z punktu widzenia funkcjonowania instytucji finansowych jest bezpieczeństwo informacji. Pod pojęciem tym kryje się odpowiedź na pytanie «jak chronić firmę przed wyciekiem danych». Odpowiedź kryje się w regulacjach dotyczących funkcjonowania instytucji finansowych obejmujących procedury, dokumenty oraz dobre praktyki związane z zabezpieczaniem się przed wyciekiem danych.

Sfera ochrony informacji określona została w przepisach ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny¹⁰.

¹ Dz.U. 1993, nr 61, poz. 284.

² Dz.U. 1997, nr 78, poz. 483, ze zm.

³ Dz.U. 2012, poz. 1376, ze zm.

⁴ Dz.U. 2012, poz. 1149.

⁵ Dz.U. 2005, nr 183, poz. 1537, ze zm.

⁶ Dz.U. 2005, nr 183, poz. 1538, ze zm.

⁷ Dz.U. 2004, nr 146, poz. 1546, ze zm.

⁸ Dz.U. 2011, nr 199, , poz. 1175 ze zm., zwłaszcza ustawa z dnia 30 sierpnia 2013 r. o zmianie ustawy o usługach płatniczych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2013, poz. 1036).

⁹ Dz.U. 2013, poz. 1036.

¹⁰ Dz.U. 1964, nr 16, poz. 93 ze zm.

Dla poszczególnych instytucji finansowych – banków oraz innych instytucji publicznych działających na rynku finansowym – przepisy prawa przewidują regulacje odrębne, tj. uwzględniające ich specyfikę i cel działania. Przykładowo – dla ochrony informacji bankowych praktyczne znaczenie mają regulacje ustawy z 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe, ustawy z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji¹¹ czy na przykład ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim¹².

Katalog aktów prawnych regulujących kwestię informacji prawnie chronionych (wchodzących w zakres tajemnic zawodowych, tajemnicy bankowej i innych) jest szeroki. Elementem wspólnym dla tych wszystkich aktów prawnych jest zabezpieczenie właściwych, z punktu widzenia ustawodawcy lub uprawnionego podmiotu, danych i informacji przed ich nieuprawnionym ujawnieniem.

Celem tego wystąpienia pracy jest przedstawienie w zarysie uregulowania prawne w zakresie ochrony informacji prawnie chronionych w sferze działalności instytucji finansowych w Polsce.

W tym miejscu należy pamiętać iż w związku z pojawianiem się w Polsce różnych form bankowości i instytucji parabankowych oraz wyrażanymi, m.in. w prasie, obawami co do bezpieczeństwa powierzanych tym instytucjom danych i informacji dotyczących ich klientów, analiza aktualnego stanu prawnego w zakresie ochrony tych informacji w instytucjach finansowych pozwoli sformułować ocenę, czy obowiązujące prawo gwarantuje skuteczność takiej ochrony.

Ochrona informacji prawnie chronionych to obszar działania prawa obejmujący zarówno ochronę danych osobowych, jak i ochronę informacji niejawnych. Dane osobowe mogą mieć także charakter niejawni.

Wobec częściowego pokrywania się zakresu wymienionych pojęć należy wziąć przede wszystkim pod uwagę dwie istotne ustawy: ustawę z dnia 5 sierpnia 2010 r. o ochronie informacji niejawnych (dalej w skrócie: u.o.i.n.) oraz ustawę z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (dalej w skrócie u.o.d.o.).

Komentując obowiązujące w r. 2002 regulacje prawne w zakresie ochrony informacji niejawnych¹³, J. Barta i R. Markiewicz¹⁴ zauważali, że relacje pomiędzy wymienionymi wyżej ustawami nie były jednak jasne¹⁵ i pisali: «Naszym zdaniem, należy przyjąć, iż ustawa o ochronie informacji niejawnych wprowadza w stosunku do u.o.d.o. dalej idącą ochronę, jeśli chodzi o te dane osobowe, które stanowią tajemnicę państwową lub służbową¹⁶ (a więc mają status informacji niejawnych). W związku z tym [...] pierwszeństwo w tym zakresie należy przyznać ustawie o ochronie informacji niejawnych»¹⁷.

Instytucje i podmioty finansowe realizujące ochronę informacji

W niniejszym wystąpieniu, po zdefiniowaniu pojęcia instytucji finansowej oraz podmiotu finansowego, przedstawie realizację ochrony danych przez instytucje finansowe (procedurami, procesami i rekomendacjami) oraz odpowiedzialnością podmiotów finansowych za nieprzestrzeganie przepisów o ochronie informacji prawnie chronionych.

1. Pojęcie «instytucja finansowa» oraz «podmiot finansowy»

Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe¹⁸ definiuje instytucję finansową jako «podmiot niebędący bankiem ani instytucją kredytową, którego podstawowa działalność będąca źródłem większości przychodów.

Dotyczy to wykonywania działalności gospodarczej w zakresie: nabywania i zbywania udziałów lub akcji, udzielania pożyczek ze środków własnych, udostępnianiu składników majątkowych na podstawie umowy leasingu, świadczenia usług w zakresie nabywania i zbywania wierzytelności, świadczenia usług związanych z transferem środków pieniężnych, emitowania instrumentów płatniczych i administrowania nimi, udzielania gwarancji, poręczeń lub zaciągania innych zobowiązań nieujmowanych w bilansie, obrotu na rachunek własny lub rachunek innej osoby fizycznej, osoby prawnej lub jednostki organizacyjnej nieposiadającej osobowości prawnej, uczestniczenia w emisji papierów wartościowych lub świadczenia usług związanych z taką emisją, świadczenia usług w zakresie zarządzania aktywami, świadczenia usług w zakresie doradztwa finansowego, w tym inwestycyjnego oraz świadczeniu usług polegających na wykonywaniu zleceń na rynku pieniężnym»¹⁹.

Według B. Smykli²⁰, specyficzne rozwiązanie definicyjne, przyjęte na potrzeby stosowania ustawy Prawo Bankowe, jako że inne ustawy definiują pojęcie instytucji finansowej odmiennie.

¹¹ Dz.U. 1993, nr 47, poz. 211.

¹² Dz.U. 2011, nr 126, , poz. 715, ze zm.

¹³ Obowiązywała wówczas ustawa z dnia 22 stycznia 1999 r. o ochronie informacji niejawnych: Dz.U. 1999, nr 11, poz. 95.

¹⁴ J. Barta, R. Markiewicz: dz. cyt., s. 123-124.

¹⁵ Tamże, s. 123.

¹⁶ Przypomnijmy jednak, że w ustawie z dnia 5 sierpnia 2010 r. o ochronie informacji niejawnych zrezygnowano z definicji tajemnic służbowej i państwowej.

¹⁷ J. Barta, R. Markiewicz: dz. cyt., s. 124.

¹⁸ Dz.U. z 1997 r., nr 140, poz. 939.

¹⁹ Tamże, art. 4 ust. 1 pkt 7.

²⁰ B. Smykla: Prawo bankowe. Komentarz. 2. wydanie, Warszawa 2011, s. 27.

Tu musimy wiedzieć iż Kodeks spółek handlowych²¹ do instytucji finansowych zalicza fundusze inwestycyjne, towarzystwa funduszy inwestycyjnych lub powierniczych, narodowy fundusz inwestycyjny, zakłady ubezpieczeń, fundusze powiernicze, towarzystwa emerytalne, fundusze emerytalne i domy maklerskie (ust. 4 pkt 7 KSH)²², a ustawa z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej²³ do działu instytucji finansowych zalicza sprawy banków, zakładów ubezpieczeń, funduszy inwestycyjnych i innych instytucji wykonujących działalność na rynku finansowym.

Analizując różnice występujące w definicjach należy przyjąć rozumienie rozszerzone, tzn. jako instytucje finansowe traktować należy wszystkie wymienione wyżej podmioty, których głównym zadaniem jest obracanie środkami pieniężnymi (ich gromadzenie i dysponowanie nimi – wydatkowanie)²⁴.

Pojęcie «podmiot finansowy» («podmioty finansowe») pojawia się informacja na stronie internetowej Komisji Nadzoru Finansowego w publikacji «Kanon Dobrych Praktyk Rynku Finansowego», gdzie na wstępie znajdujemy definicję podmiotu finansowego w kontekście pojęcia rynku finansowego: «Rynek finansowy stanowi wspólne dobro wszystkich jego uczestników, czyli podmiotów finansowych, jakimi są osoby fizyczne, prawne lub inne jednostki organizacyjne oferujące produkty lub usługi finansowe, a także ich klientów oraz innych instytucji i organizacji na nim działających»²⁵.

Pojmowanie podmiotu finansowego jest więc w tej definicji najszersze, obejmujące również instytucje finansowe, w tym banki. Świadczy o tym zamieszczony na tejże stronie internetowej KNF wykaz podmiotów występujących na rynku finansowym, nad którymi nadzór sprawuje KNF: podmioty sektora bankowego, podmioty rynku kapitałowego, podmioty rynku ubezpieczeniowego, podmioty rynku emerytalnego, podmioty rynku usług płatniczych oraz podmioty sektora kas spółdzielczych²⁶.

Tak więc, na podstawie tej definicji do podmiotów finansowych zaliczyć należy zarówno banki, jak i wszelkie instytucje finansowe, a także ich klientów, w tym osoby prawne i fizyczne, tzn. konkretnych ludzi korzystających z usług innych podmiotów finansowych.

Trzeba jednak zauważyć, iż stosowane jest także zawężone użycie nazwy podmiot finansowy, które znajdujemy np. na stronie internetowej poświęconej jednostkom gospodarczym, gdzie pod hasłem «podmiot finansowy» czytamy: «Pojęcie branża finansowa» które kojarzy się z największymi bankami komercyjnymi i towarzystwami ubezpieczeniowymi z pierwszych stron gazet.

W rzeczywistości pod tym pojęciem działa na rynku szereg wyspecjalizowanych jednostek gospodarczych takich, jak: spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe (SKOK), banki spółdzielcze, firmy trudniące się windykacją oraz obrotem wierzytelnościami, fundusze inwestycyjne otwarte i zamknięte, pożyczkodawcy, firmy inwestycyjne, średnie i małe banki komercyjne, wyspecjalizowane towarzystwa ubezpieczeniowe, w tym towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych. Podmioty te często działają na mniejszą skalę niż potężne instytucje finansowe, jednak wymogi stawiane im przez regulatorów w zakresie norm ostrożnościowych, poziomu kapitałów, organizacji, zabezpieczeń i procedur nie odbiegają od tych obowiązujących wielkich graczy.

My jednak będziemy używać terminu podmiot finansowy w opisanym wyżej rozumieniu najszerszym.

2. Ochrona danych – procedury, procesy, rekomendacje

W pierwszej kolejności omówię problematykę ochrony danych prawnie chronionych oraz tajemnicy prawnie chronionej w ustawie z dnia 29 sierpnia 1997 roku Prawo bankowe:

W art. 6c p.b., który dotyczy warunków powierzenia przez bank przedsiębiorcy lub przedsiębiorcy zagranicznemu wykonywania stale lub okresowo czynności określonych w art. 6a ust. 1 p.b., wśród warunków, jakie ten przedsiębiorca musi spełnić, wymienia się w art. 6c ust. 1 pkt 4 zapewnienie ochrony tajemnicy prawnie chronionej.

²¹ t.j. Dz.U. z 2013 r., poz. 1030 ze zm.

²² t.j. Dz.U. z 2013 r. poz. 1030 ze zm.

²³ t.j. Dz.U. nr 65 z 2007 r., poz. 437 ze zm., art. 12 ust. 1.

²⁴ Por. hasło „instytucja finansowa” na portalu internetowym <http://www.infor.pl/prawo/encyklopedia-prawa/i/296366,Instytucja-finansowa.html> [dostęp 06.05.2014].

²⁵ http://www.knf.gov.pl/Images/Kanon_DPRF_tcm75-22555.pdf [dostęp 06.05.2014]. Por. też. P. Dziekański, Informacja jako dobro ekonomiczne będące źródłem przewagi konkurencyjnej, s. 387-403 [W:] M.G. Woźniak (red.naukowa), Nierówności społeczne a wzrost gospodarczy, Zeszyt 24, Uniwersytet Rzeszowski, Katedra Teorii Ekonomii i Stosunków Międzynarodowych, ISBN 978-83-7338-765-2, ISSN 1898-5084; Dziekański P., Information, as the factor of improving the competitiveness of the region, s. 13-17, [W:] Abstracts, XVI International Conference, „Problems of Decision Making under uncertainties (PDMU – 2010), 4-8 October 2010, Yalta, Ukraine, ISBN 978-966-188-165-4

²⁶ http://www.knf.gov.pl/dla_rynku/PODMIOTY_rynku/index.html [dostęp 06.05.2014]. Por. też. P. Dziekański, Information as a resource organization in the information society (the outline of the problem), s. 149-168, [w:] Security policy in the conditions of european integration security, globalizationan outline of the issues, M. Labuzik, P. Dziekański, A. Olak (red.), Wyd. WSBIP Ostrowiec Świętokrzyski, Ostrowiec Świętokrzyski 2013, ISBN 978-83-936652-1-1; P. Dziekański, Efektywność organizacji w warunkach nowej ekonomii, s. 446-464 [W:] R.M. czarny, K. Spryszak, Państwo i prawo wobec współczesnych wyzwań; Problemy administracji, zarządzania i ekonomii, Księga Jubileuszowa Profesora Jerzego Jaskier-ni, Wyd. Adam Marszałek, Toruń 2012, ISBN 978-83-7780-466-7

Bank, podejmując zamiar zawarcia z przedsiębiorcą umowy o powierzeniu mu wykonywania określonych czynności bankowych, ma obowiązek powiadomić o tym z 14-dniowym wyprzedzeniem Komisję Nadzoru Finansowego (art. 6c ust. 1 pkt a p.b.), a KNF, na mocy art. 6c ust. 3 pkt. 5 p.b., może żądać od banku dostarczenia m.in. dostarczenia opisu rozwiązań technicznych i organizacyjnych zapewniających ochronę tajemnicy prawnie chronionej (art. 6c ust. 3 pkt 5).

Opis tych rozwiązań powinien znaleźć się także we wniosku banku skierowanym do KNF o zezwolenie na zawarcie umowy z przedsiębiorcą na wykonywanie czynności bankowych (art. 6d ust. 2 pkt 5 p.b.), a Komisja Nadzoru Finansowego, zgodnie z art. 6d ust 4 pkt 1 p.b., może odmówić wydania takiego zezwolenia lub je cofnąć w przypadku, gdy istnieje zagrożenie naruszenia tajemnicy prawnie chronionej.

Ochrony danych dotyczy także art. 7 p.b., poświęcony formie czynności prawnych, a mianowicie oświadczeń woli dokonywanych w ramach czynności bankowych i składanych w formie elektronicznej.

Art. 7 ust. 2 umożliwia sporządzanie dokumentów związanych z czynnościami bankowymi na informatycznych nośnikach danych, ale warunkuje to należyty sposób ich tworzenia, utrwalania, przekazywania, przechowywania i zabezpieczania. Art. 7 ust. 4 stanowi, iż sposób ten określi w drodze rozporządzenia Rada Ministrów. Chodzi przy tym także o zastosowanie w tym celu podpisu elektronicznego w celu jak najlepszego zapewnienia bezpieczeństwa obrotu oraz ochronę interesów banków i ich klientów.

W ustawie Prawo bankowe artykuł 10a implikuje o tajemnicy zawodowej i obowiązku jej zachowania przez pracowników Komisji Nadzoru Finansowego (przewodniczącego KNF, jego zastępcy, członków KNF, pracowników Urzędu KNF oraz osoby zatrudnione w KNF na podstawie umowy o dzieło, umowy zlecenia albo innych umów o podobnym charakterze (art. 10a ust. 1).

W tymże artykule określony jest zakres tajemnicy zawodowej, do zachowania które zobowiązane są wymienione wyżej osoby. Stanowią tę tajemnicę wszystkie uzyskane lub wytworzone w związku ze sprawowaniem nadzoru bankowego informacje, których udzielenie, ujawnienie lub potwierdzenie mogłoby naruszyć chroniony prawem interes podmiotów, których te informacje bezpośrednio lub pośrednio dotyczą lub mogłoby utrudnić sprawowanie nadzoru bankowego (art. 10a ust. 2 p.b.).

Obowiązek zachowania tajemnicy zawodowej w wymienionym wyżej zakresie mają pracownicy KNF również po ustaniu stosunków prawnych określonych w ust. 1, a więc m.in. po zaprzestaniu bycia przewodniczącym lub zastępcą przewodniczącego KNF, członkiem KNF lub innym pracownikiem KNF wymienionym w ust.1.

W ust. 4 powyższego artykułu określone zostały sytuacje nie naruszające obowiązku zachowania tajemnicy zawodowej przez wymienione wyżej osoby pracujące w Komisji Nadzoru Finansowego. Jest to udzielenie informacji właściwym władzom nadzorczym dla celów sprawowanego przez te władze nadzoru bankowego, złożenie zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa, udzielenie informacji bankowi centralnemu w określonym zakresie oraz udzielenie informacji właściwym władzom nadzorczym zainteresowanych państw członkowskich w przypadku zagrożenia dla stabilności systemu finansowego oraz w wykonaniu zobowiązań finansowych Rzeczypospolitej Polskiej (art. 10a ust 4 pkt 1-4).

Tajemnicy bankowej – jej zakresowi oraz regulacji prawnej – poświęcony jest art. 104 p.b. Zdefiniowany jest zakres przedmiotowy tajemnicy bankowej, a mianowicie, iż «obejmuje ona wszystkie informacje dotyczące czynności bankowej, uzyskane w trakcie negocjacji, w trakcie zawierania i realizacji umowy, na podstawie której bank tę czynność wykonuje» (art. 104 ust. 1). Jest to definicja bardzo szeroka.

Zauważmy iż j w tym art. 104 wymienione są przypadki, w których bank, osoby w nim zatrudnione oraz osoby, za których pośrednictwem bank wykonuje czynności bankowe, zwolnione są z obowiązku zachowania tajemnicy bankowej.

Wymienionych jest tu siedem takich przypadków:

- kiedy bez ujawnienia tajemnicy bankowej niemożliwe byłoby prawidłowe wykonanie czynności bankowych;
- kiedy do wykonania takich czynności niezbędne jest ujawnienie informacji objętych tajemnicą bankową przedsiębiorcom, także zagranicznym;
- w wypadku udzielenia objętych tajemnicą bankową informacji adwokatom lub radcom prawnym w związku ze świadczeniem przez nich pomocy prawnej na rzecz banku;
- kiedy udzielenie takich informacji jest niezbędne do zawarcia i wykonania umowy sprzedaży wierzytelności zakwalifikowanych jako stracone; podobnie przy umowach oceny wiarygodności oraz przy umowach ubezpieczenia od ryzyka niewypłacalności dłużników;
- oraz w sytuacji udzielania informacji innym bankom i instytucjom finansowym należącym do tego samego holdingu, gdy niezbędne jest to do wykonania zgodnych z prawem obowiązków w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu²⁷.

²⁷ Art. 104 ust. 2 p.b.

Jak zauważa Bernard Smykla, art. 104 ust 1. «nakładając na wymienione w nim kategorie podmiotów obowiązek zachowania tajemnicy bankowej, nie ustanawia prawa dostępu tych osób do wiadomości objętych tą tajemnicą. [...] Zakres posiadanych przez te podmioty wiadomości określają okoliczności, w jakich dana czynność bankowa jest dokonywana»²⁸.

Przepisy Prawo Bankowe, nie określają ram czasowych obowiązywania tajemnicy bankowej. Dysponentem wiadomości objętych tajemnicą bankową jest przede wszystkim ta osoba, której informacje dotyczą. Osoby tej tajemnica bankowa nie obowiązuje.

Dopuszczalność przetwarzania danych przez banki określa art. 105a p.b. Chodzi przede wszystkim o ocenę zdolności kredytowej i analizę ryzyka kredytowego. Ust. 7 artykułu 105a p.b. stanowi, iż zakres przetwarzanych informacji w drodze rozporządzenia określa minister właściwy do spraw instytucji finansowych. Dotyczy to także ochrony praw osób, których informacje dotyczą oraz konieczności zapewnienia przez bezpieczeństwa środków zgromadzonych w bankach i innych instytucjach ustawowo upoważnionych do udzielania kredytów.

Udostępnienia informacji stanowiących tajemnicę bankową może żądać od banku prokurator prowadzący postępowanie o przestępstwo lub przestępstwo skarbowe. Postępowanie dotyczące takiego żądania określa art. 106b p.b. Prokurator prowadzący postępowanie może też zażądać udzielenia informacji stanowiących tajemnicę bankową od podmiotów, którym bank ujawnił taką informację. Mówi o tym przepis art. 106c p.b.

Informacje objęte tajemnicą bankową banki mogą przetwarzać i udostępniać innym bankom w przypadkach uzasadnionych podejrzeń o przestępstwa finansowe, które określa art. 106d p.b.

Odnosnie do danych osobowych, którymi dysponują banki, to na mocy art. 112b p.b. ustawowo umożliwia się bankom przetwarzanie tych danych dla celów prowadzonej działalności bankowej.

3. Odpowiedzialność podmiotów finansowych za nieprzebrzeżenie przepisów o ochronie informacji prawnie chronionych

Obowiązek ochrony informacji niejawnych spoczywa na każdym, kto w posiadanie takich informacji wszedł, niezależnie czy nastąpiło to w sposób uprawniony czy też przypadkowy. Naruszenie ochrony danych prawnie chronionych i ich niegodne z prawem wykorzystanie pociąga za sobą odpowiedzialność prawną.

W wypadku danych osobowych są to nie tylko konsekwencje w postaci kontroli GIODO, mandatów, zatrzymania pracy na stanowiskach zagrożonych utratą danych osobowych, ale także niebagatelne konsekwencje finansowe wynikające z indywidualnych i zbiorowych pozwów pracowników i klientów firm zaniebujących prawo w tym obszarze.

Odnosnie do podmiotów finansowych, to kwestie dotyczące odpowiedzialności za szkody związane z ujawnieniem tajemnicy bankowej reguluje art. 105 p.b. (mówiący także o obowiązku ujawnienia przez bank informacji stanowiących tajemnicę bankową wyłącznie określonym podmiotom).

Tak więc przepis art. 105 ust. 5 p.b. stanowi, że za szkody wynikające z ujawnienia tajemnicy bankowej i wykorzystania jej niezgodnie z przeznaczeniem odpowiedzialność ponosi bank. Bank nie ponosi natomiast odpowiedzialności za szkodę wynikającą z ujawnienia tajemnicy bankowej przez osoby i instytucje upoważnione przez ustawę do żądania od banków udzielenia informacji stanowiących tajemnicę bankową (art. 105 ust. 6 p.b.).

Sankcje karne za ujawnienie lub wykorzystanie informacji stanowiących tajemnicę bankową, niezgodnie z upoważnieniem określonym w ustawie, określa art. 171 ust. 5 p.b.

Jest to grzywna do 1 000 000 złotych i kara pozbawienia wolności do lat 3.

Wspomnieć wypada jeszcze o odpowiedzialności za ujawnienie tajemnicy skarbowej. Sankcje karne za taki czyn określa ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. Ordynacja podatkowa²⁹, która w art. 306 § 1 stanowi: «Kto, będąc obowiązany do zachowania tajemnicy skarbowej, ujawnia informacje objęte tą tajemnicą, podlega karze pozbawienia wolności do lat 5».

Zakończenie

Ochrona informacji jest jedną z najważniejszych sfer zapewnienia bezpieczeństwa. Dotyczy to zarówno bezpieczeństwa poszczególnych osób, jak i bezpieczeństwa różnego typu instytucji i organizacji, w tym także bezpieczeństwa państwa.

Informacja pozwalająca identyfikować osoby, czyli dane osobowe, związana jest ściśle z prawami człowieka, a mianowicie z prawem do ochrony prywatności.

W związku z tym ochrona danych osobowych stała się przedmiotem uregulowań prawnych, a w polskim prawie w szczególności Ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych, której przepisom poświęcony jest jeden z rozdziałów tej pracy.

²⁸ B. Smykla: Prawo bankowe. Komentarz. 2. wydanie, PTE Warszawa 2011, s. 404.

²⁹ Dz.U. z 2012 r. poz. 749.

Ochronie prawnej podlegają nie tylko dane osobowe, ale także wiele innych informacji, których nieuprawnione ujawnienie powodować może mniejsze lub większe szkody. Są to zwłaszcza informacje uznawane za chronione prawem tajemnice odnoszące się do różnych sfer związanych z ważnymi interesami państwa i obywateli: tajemnice zawodowe i inne tajemnice prawnie chronione.

Szczególnym polem życia społecznego objętym ochroną informacji jest rynek finansowy i działające na nim instytucje i inne podmioty finansowe. Ochrona informacji prawnie chronionych w sferze finansowej uregulowana jest przede wszystkim w ustawie z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe.

W niniejszej artykule przedstawiono po części – w zarysie uregulowania prawne w zakresie ochrony informacji prawnie chronionych, w szczególności w sferze działalności instytucji finansowych w Polsce.

Przeprowadzona analiza przepisów ustaw i innych aktów prawnych dotyczących podjętej w pracy problematyki prowadzi do wniosku, że ochrona prawna informacji w sferze finansowej jest przedmiotem stałej uwagi ustawodawców, a liczne nowelizacje prawa w tym zakresie świadczą o dążności do zagwarantowania jak największej skuteczności ochrony informacji w instytucjach finansowych.

Bibliografia:

1. ABC przetwarzania danych w sektorze bankowym. Oprac. GİODO, Warszawa 2009.
2. Anzel M.: Przykładowa dokumentacja pełnomocnika ochrony w świetle ustawy o ochronie informacji niejawnych. PHU ONE, Poznań 2012.
3. Barta J., Fajgielski P., Markiewicz R.: Ochrona danych osobowych komentarz. Wolters Kluwer Polska, Kraków 2011.
4. Barta J., Markiewicz R.: Ochrona danych osobowych. Komentarz. Wyd. II, Zakamycze 2002.
5. Drozd A.: Ustawa o ochronie danych osobowych. Komentarz. Wzory pism i przepisy. LexisNexis, Wrocław 2004.
6. Dziekański P., Informacja jako dobro ekonomiczne będące źródłem przewagi konkurencyjnej, s. 387-403 [W:] M.G. Woźniak (red.naukowa), Nierówności społeczne a wzrost gospodarczy, Zeszyt 24, Uniwersytet Rzeszowski, Katedra Teorii Ekonomii i Stosunków Międzynarodowych, ISBN 978-83-7338-765-2, ISSN 1898-5084
7. Dziekański P., Information, as the factor of improving the competitiveness of the re-gion, s. 13-17, [W:] Abstracts, XVI International Conference., Problems of Decision Making under uncertainties (PDMU – 2010), 4-8 October 2010, Yalta, Ukraine, ISBN 978-966-188-165-4
8. Dziekański P., Information as a resource organization in the information society (the outline of the problem), s. 149-168, [w:] Security policy in the conditions of european integration security, globalizationan outline of the issues, M. Labuzik, P. Dziekański, A. Olak (red.), Wyd. WSBIP Ostrowiec Świętokrzyski, Ostrowiec Świętokrzyski 2013, ISBN 978-83-936652-1-1
9. Dziekański P., Efektywność organizacji w warunkach nowej ekonomii, s. 446-464 [W:] R.M. Czarny, K. Spryszak, Państwo i prawo wobec współczesnych wyzwań; Problemy administracji, zarządzania i ekonomii, Księga Jubileuszowa Profesora Jerzego Jaskier-ni, Wyd. Adam Marszałek, Toruń 2012, ISBN 978-83-7780-466
10. Fajgielski P.: Kontrola przetwarzania i ochrony danych osobowych. Studium teoretyczno-prawne. KUL, Lublin 2008.
11. Granice ochrony danych osobowych w stosunkach pracy. Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2009.
12. Grzebyk M., Kaliszczak L., Kredyt bankowy jako źródło finansowania działalności samorządu terytorialnego, praca zbiorowa pod red. naukową R. Fedana i M. Smolonia, Przedsiębiorstwo i region, Rzeszów 2008.
13. Grzebyk M., Selected problems of management in self-government administration, Zbornik vedeckych prac katedry ekonomie a ekonomiky – Anno 2012, pod red. nauk. Rastislav Kotulič, s. 80-92.
14. Olak A., Edukacja dla bezpieczeństwa, A. Olak(60%), A. Krauz (20%), F. Kozaczuk (20%), Stowarzyszenie «EDUKACJA NAUKA ROZWÓJ» Ostrowiec Św. 2011.
15. Hoc S.: Ustawa o ochronie informacji niejawnych. LexisNexis, Warszawa 2011.
16. Iwaszko B.: Ochrona informacji niejawnych w praktyce. Presscom, Wrocław 2012.
17. Jagielski M.: Prawo do ochrony danych osobowych. Standardy europejskie. Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2010.
18. Jagielski M.: Prawo do ochrony danych osobowych. Wolters Kluwer Polska, 2010.
19. Kamiński J.: Prawo bankowe. Warszawa 2001.
20. Kral P.: Dane osobowe w firmie. Ośrodek Doradztwa i Doskonalenia Kadr, Gdańsk 2009.
21. Krasuski A., Skolimowska D.: Dane osobowe w przedsiębiorstwie. Wyd. 1. Warszawa 2007.
22. Krasuski A.: Dane osobowe w obrocie tradycyjnym i elektronicznym. Praktyczne problemy. Wolters Kluwer, Warszawa 2012.
23. Krasuski A.: Outsourcing danych osobowych w działalności przedsiębiorstw. LexisNexis, Warszawa 2010.
24. Nowakowski B., Jędruszczak A.: System kontroli GİODO i ochrona informacji niejawnych. Praktyczne wskazówki ochrony i kontroli danych osobowych
25. i informacji niejawnych. C.H.Beck, Warszawa 2011.
26. Limański A. Сутність і види продуктивних інновацій у стратегії підприємства, [w:] Петрович Й. М. (Відповідальний редактор), Проблеми економіки та управління // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – № 683. – Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2010.

27. Pyrciak M.: Prawo do prywatności [<http://www.bibliotekacyfrowa.pl/Content/37379/011.pdf>].
28. Nečas P., Olak A., Kozaczuk F., Krauz A., Edukacja a poczucie bezpieczeństwa, Amelia Rzeszów 2012
29. Smykla B.: Prawo bankowe. Komentarz., 2. wydanie. Warszawa 2011.
30. Ślusarczyk B., Determinanty międzynarodowej pozycji konkurencyjnej gospodarki polskiej w okresie transformacji, Wyd. Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów, 2009, s. 1-302.
31. Ślusarczyk B., Wybrane problemy ekonomii, Wyd. Politechniki Rzeszowskiej, Rzeszów, 2010, s. 1-264.
32. Ślusarczyk B., Międzynarodowa konkurencyjność a poziom wiedzy kadr kierowniczych i pracowników, Studencka Akademia Umiejętności, projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego – Kompetencje studentów UR kluczem do sukcesu na rynku pracy, Wyd. UR, Rzeszów, 2010, s.33.
33. Wyka T., Nerka A.: Ochrona danych osobowych podmiotów objętych prawem pracy i prawem ubezpieczeń społecznych. Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2012.
34. Zalesny J.: Dostęp do informacji niejawnych w sferze spraw publicznych. [W:] Obywatelskie prawo do informacji. (red.) T. Gardockiej. Warszawa 2008, s. 39-42.

Ustawy i rozporządzenia

k.p.a. – ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (t.j. Dz.U. z 2013 poz. 267 z późn. zm.).

p.b. – ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (t.j. Dz.U. 2012, poz. 1376, ze zm.)

u.o.d.o. – ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (t.j. Dz.U. 2002, nr 101, poz. 926 ze zm.).

u.o.i.n. – ustawa z dnia 5 sierpnia 2010 r. o ochronie informacji niejawnych (t.j. Dz.U. 2010, nr 182, poz. 1228 ze zm.).

Recenzenci:

1. Prof. nadzw. dr hab. Bogusław Ślusarczyk – Katedra Ekonomii UR Rzeszów.

2. Dr Paweł Dziekański – Katedra Ekonomii UJK w Kielcach/WSBiP w Ostrowcu Św.